

כְּרִשְׁיֵי תְרוּמָה שעיקרם מאכל בהמה, ונאכלים לאדם בשעת הדחק, **רְבִי עֲקִיבָא מְתִיר** ליתנם לכל כהן, שסובר שכל מעשיהם בטומאה (מעשר שני ב, ד), משום שאינם חשובים אוכל אדם, **וְהַכֹּמִים אוֹסְרִים** ליתנם לכל כהן, שהואיל והם נאכלים בשנות רעבון, הרי הם אוכל:

דברים שהביאו מחוצה לארץ לארץ-ישראל

משנה י

נְתַאי אִישׁ תְּקוּעַ הֵבִיא חֲלוֹת מִבֵּיתָר - ישוב בחוץ לארץ, **וְלֹא קָבְלוּ מִמֶּנּוּ** לפי שאין מביאין תרומה וחלה מחוץ לארץ לארץ, כדי שלא יצאו כהנים לחוץ לארץ לרדוף אחרי תרומות וייטמאו באוירה של חוץ לארץ (שביעית ו, 15).

אֲנִשֵּׁי אֶלְפִסְנִדְרִיא של מצרים **הֵבִיאוּ חֲלוֹתֵיהֶן מֵאֶלְפִסְנִדְרִיא, וְלֹא קָבְלוּ מֵהֶם.**

אֲנִשֵּׁי הַר צְבוּעִים - ישוב ליד לוד **הֵבִיאוּ בְכוּרֵיהֶם קֹדֶם עֲצֶרֶת** - חג השבועות, **וְלֹא קָבְלוּ מֵהֶם, מִפְּנֵי הַפְּתוּב שְׁבִתוֹרָה** (שמות כג, טז): **"וְחַג הַקִּצִּיר בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה"** - ששתי הלחם שמביאים בעצרת נקראו ביכורים, והם מתירין את החדש במקדש, לכן אי אפשר להביא ביכורים קודם חג שבועות:

משנה יא

בֶּן אֲנִשְׁיָנוּס הֶעֱלָה בְכוּרוֹת מִבְּבֶל לארץ ישראל, **וְלֹא קָבְלוּ מִמֶּנּוּ** שאין מביאין בכורות אלא מארץ ישראל, שנאמר (דברים יד, כג): **"וְאֶכְלָתָּ לְפָנַי ה'**

אֶלְהֶיךָ... מַעֲשֵׂר דְגָנְךָ תִּירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ, מִמָּקוֹם שֶׁאֵתָה מֵבִיא מַעֲשֵׂר דָּגָן, אֵתָה מֵבִיא בְכוּרוֹת, מִחוּצָה לָאָרֶץ שֶׁאֵי אֵתָה מֵבִיא מַעֲשֵׂר דָּגָן, אֵי אֵתָה מֵבִיא בְכוּרוֹת.

ר' עובדיה מברטנורא כר"י: ר"ע מתיר. ר"ע לטעמיה, דאמר בפרק שני דמעשר שני, דכרשין כל מעשיהו בטומאה דלא חשיבי אוכל: והכמים אוסרים. דחשיבי להו אוכל הואיל והו נאכלין בשנות רעבון. והלכה כחכמים: * מביתר. שם מקום בחו"ל: ולא קבלו ממנו. דלאכלן אי אפשר שהרי נטמאו בארץ העמים. ולשרפן א"א לפי שאין טומאה זו ידועה, שמא יאמרו ראינו תרומה טהורה נשרפת, להחזירן למקומן אי אפשר שלא יאמרו תרומה יוצאה מא"י לחו"ל, אלא מניחן עד ערב פסח ושרפן: וחג הקציר בכורי מעשיך. דשתי הלחם אקרו בכורים, ומתירין את החדש במקדש:

יא העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו. דכתיב (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך, ממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא בכורות. מחו"ל שאי אתה מביא מעשר דגן אין אתה מביא בכורות: הביא בכורי יין ושמן ולא קבלו ממנו. לפי שלא בצרום מתחלה לכך, דאילו בצרום מתחלה לכך שרי, דהכי תנן פרק בתרא

ר' עובדיה מברטנורא
 דתרומות אין מביאין בכורים
 משקה אלא היוצא מן הזיתים
 וענבים בלבד: פסח קטן. פסח
 שני. ובניו קטנים היו ובפסח
 ראשון בלבד הן חייבים, שהכל
 חייבים בראיה כדכתיב (שמות
 כג) יראה כל זכורך, אבל לא
 בפסח שני: מאפמ'א. גרסינו,
 והוא שם מקום בסוריא: כקונה
 בפרווי ירושלים. מגרשי
 ירושלים וכפרים שסביבותיה.
 תרגום מגרשיה פרווהא:

**יוסף הכהן הביא בכורי יין ושמן למקדש, ולא
 קבלו ממנו** שאין מביאים ביכורים אלא פירות ולא
 משקים.

**אף הוא - יוסף הכהן העלה בניו ובני ביתו,
 לעשות פסח קטן - פסח שני ב"ד באייר
 בירושלים, והתזרוהו, שלא יקבע הדבר חובה
 כיון שבניו שהיו קטנים חייבים בראיה רק בפסח
 ראשון, שנאמר (שמות כג, יז): "יראה כל זכורך", אבל
 לא בפסח שני.**

**אריסטון הביא בכוריו מאפמ'א - מקום בסוריא
 וקבלו ממנו** את הביכורים, מפני שאמרו, הקונה
 שדה בסוריא, קונה בפרור - מגרש שירושלים -
 סוריא כדין ארץ ישראל¹⁶:

סליק מסכת חלה

ביאורים והרחבות

16. אבל לענין תרומה סוריא כחוץ לארץ, ואין מביאים משם תרומה לארץ ישראל (שביעית
 ו, ו), משום שבתרומה חוששים שמא יהיו הכהנים מרדפים אחריה ויצאו לחוץ לארץ כדי
 להביא משם תרומה, שהרי אין על הבעלים חובה להביאם לארץ. אבל ביכורים - חייבים
 הבעלים להביאם לירושלים, ואין חשש שיצאו אחריהם לחוץ לארץ, לכן מקבלים ביכורים
 שמביאים מסוריא (ירושלמי).

סדר זרעים

מסכת ערלה

עם פירוש רבי עובדיה מברטנורא

עם פירוש משנת רפאל

לרבי רפאל בן משה פרנסיס זצ"ל

בו יבוארו

פשט המשנה, הרחבות מהגמרא וקורות חיי התנאים

מסכת ערלה היא המסכת העשירית בסדר זרעים. במסכת זו שלושה פרקים אשר עוסקים בפרטי ההלכות של ערלה (דהיינו מה הן הנטיעות החייבות או הפטורות בערלה, דיני תערובת הערלה, ספק ערלה וכו'). כמו כן יש במסכת זו יסודות בנוגע לדיני ביטול בהלכות שונות (בפרק השני). נאמר בתורה (ויקרא יט, כג): "וְכִי תֵבֵאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֶבֶל וְעֵרְלֹתֶם עֵרְלֹתוֹ אֶת פְּרִיּוֹ, שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לְכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל". מכאן שכל הנטיעות בשלש השנים הראשונות אסורות באכילה ובהנאה. ערלה מדין תורה נוהגת בארץ, והלכה למשה מסיני שנוהגת אף בחוצה לארץ.

איסור ערלה שווה לאיסור כלאי הכרם בשני דברים: א. שניהם אסורים בהנאה וטעונים שריפה. ב. שניהם בטלים באחד ומאתיים.

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

שמות פרקי המסכת

1. הנוטע לסייג . . . . . שצה
2. התרומה . . . . . שצט
3. בגד שצבעו . . . . . תז

משנת רפאל • משנת רפאל • משנת רפאל

פרק ראשון

אלו נטיעות חייבות בערלה

משנה א

הַנוֹטֵעַ אילן מאכל **לְסִיג** - לגדר וּלְקוֹרוֹת - לבנין או להסקה - **פְּטוּר מִן הָעֵרְלָה** שנאמר (ויקרא יט, כג): "וַנִּטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל", **הַנְּטוּעַ לְמַאֲכָל חַיִּיב**, לסייג ולקורות ולעצים פטור.
רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֶפְלוּ נטע עץ למאכל, אבל **אָמַר: הַצֵּד הַפְּנִימִי** - הפונה לשדה יהיה **לְמַאֲכָל** וְהַחִיצוֹן - הפונה לרשות הרבים **לְסִיג** - יהיה לגדר - **הַפְּנִימִי חַיִּב** בערלה, וְהַחִיצוֹן פְּטוּר לְמֵרוֹת שהכל הוא עץ אחד:

משנה ב

עֵת שֶׁבָּאוּ אֲבוֹתֵינוּ לְאֶרֶץ בימי יהושע בן נון, אילן שֶׁמִּצְאָו נְטוּעַ - פְּטוּר מֵעֵרְלָה, שנאמר (ויקרא יט, כג): "וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וַנִּטְעַתֶּם" - פרט לנטעו נכרי עד שלא באו לארץ.

נְטָעוּ לאחר שבאו לארץ, בין שנטעו גוי בין שנטעו ישראל, **אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָּבְשׁוּ** את כל הארץ - **חַיִּב** האילן בערלה, שנאמר: "וְכִי תָבֹאוּ" - משעה שתבואו ותטעו חייב בערלה.

הַנוֹטֵעַ ברשותו אילן מאכל **לְרִבִּים** - לצורך רבים, ונראה כאילו הפקיר פירותיו, **חַיִּב** בערלה, שנאמר: "וַנִּטְעַתֶּם" - אפילו לרבים. **רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר** מפני שכתוב: "וַנִּטְעַתֶּם", ונאמר (שם): "יְהִיֶּה לָכֶם עֵרְלִים", ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט.

הַנוֹטֵעַ בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים לצורך עצמו, וְהַנִּכְרִי שֶׁנְּטָעַבְדָּהוּ של ישראל, וְהַגּוֹלֵן שֶׁנְּטָעַבְדָּהוּ של חרס, וְהַנּוֹטֵעַ בְּסַפִּינָה של חרס אף על פי שאינה נקובה, או בספינה של עץ נקובה, וְהָעוֹלָה מֵאֱלִיּוֹ - דווקא במקום של יישוב, כל אחד מאלו **חַיִּב בְּעֵרְלָה:**

ר' עובדיה מברטנורא

א א הַנוֹטֵעַ לְסִיג, שיהיה האילן גדר לכרם: ולקורות. לגדל עצים לעשות מהן קורות לבנין, ואין עיקר נטיעתו לאכול הפירות: פטור מן הערלה. דכתיב (ויקרא יט) ונטעתם כל עץ מאכל את שהוא למאכל חייב, לסייג ולקורות ולעצים פטור: הפנימי למאכל. נתכוין שיחור פנימי יהיה למאכל ויחור החיצון לסייג אע"פ שהכל אילן אחד החיצון פטור. ואין הלכה כרבי יוסי: **ב ומצאו נטוע**, פטור. דכתיב (שם) כי תבואו אל הארץ ונטעתם, פרט לנטעו נכרי עד שלא באו לארץ: נטעו. בין ישראל בין נכרים לאחר שבאו לארץ, אע"פ שלא כבשו ישראל את הארץ חייב, דכתיב (שם) כל עץ בין נטעו ישראל בין נטעו נכרי: הַנוֹטֵעַ לְרִבִּים. שנטע ברשותו לצורך רבים: חייב. דכתיב (שם) יהיה לכם ערלים להביא הַנוֹטֵעַ לְרִבִּים: ורבי יהודה פוטר. סבר ונטעתם נמי משמע לרבים ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט. ורבנן סברי ונטעתם כל אחד לעצמו משמע. ואין הלכה כר' יהודה: הַנוֹטֵעַ בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים. לצורך עצמו: והנכרי שנטע בשדה של ישראל: והגולן. שגול קרקע ונטעה, ונתיאשו הבעלים ממנה: והַנוֹטֵעַ בְּסַפִּינָה. אע"פ שאינה נקובה אם היא של חרס, לפי שאין כלי חרס עומד בפני החרשים והן מפעפעין דרך החרס ויונקים מן הקרקע. אבל של עץ בעי נקיבה: והעולה מאליו. ודוקא במקום יישוב, אבל